

שמעתא עמיקתא

גליון תר"ח | פרשת בהר | תשפ"ד | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם יש הידור בקמה שנשחן לאחר הפסח

א. לתיתת שעורין. ב. לתיתה מה הוא. ג. לתיתת חיטין ושאר מיני דגן. ד. לתיתת חיטין ושעורין הנסחין מיד. ה. האם בקיאינן מהו לתיתה. ו. בשעת הדחק ליקח קמח לתות לאפית מצות. ז. טיביות מועטת / לתיתה המצויה בזמננו. ח. שהיית קמח לתות בפסח / להנאות ממנו לאחר הפסח.

פתחה – תהליך הרטבת החיטים לפני הטחינה

לצורך הכנת קמח מרטיבים את הדגן במים קודם טחינתו, ומבואר בדברי השי"ס והראשונים דלהלן דעושים כן כדי לאפשר קילוף של חטטה והפרדת הפסולת ממנה ע"מ לקבל קמח נקי. וכך עושים אף בזמננו. ומבואר עוד להלן שבזמן האחרונים הרטבה זו היתה ע"י שרייה (כביוס) במים. וע"פ מומחים לפני כמה עשורים בשרייה זו היו משתמשים כממיות גדולות של מים. אולם בזמננו החיטין לא עוברים שרייה, אלא הם מוסעים בכשלושים שניות במסוט סגור ומשופע כלפי מעלה - חלזון, בו מוסים אולם עליהם מים שניות בודדות ע"י מערכת מדייקת. מידת רטיבות החיטין היוצאת ממערכת ההרטבה אינה **במידה של טופח ע"מ להטפיה**. מרטיבים עשרות אלפי ק"ג של חיטה ואעפ"י מהפחתה של החלזון הפתוח מלמטה אינו מטפסף ממנו מים. סך הכל המים המוסיפים לחיטה הוא כ- 4%. הקפדה על רטיבות מבוקרת היא כדי לשמור על סביבה יבשה ע"מ שהגרורים ישארו יבשים ומפרידים זה מזה **ולמנוע התפתחות גלוטן** [חלמון שבחיטה] בטרם עת. לפי מומחי כשרות אחרי ההרטבה הגרעין מתרכך וקוטרו משתנה קצת. לאחר מכן החיטין עוברים לתא שהייה למשך כ- שש עשרה שעות ולאחר מכן עוברים טחינה. ויש לדון האם קמח הבא מחיטים שעברו תהליך זה הם בכלל חמץ גמור להנאות ממנו עכ"פ לאחר הפסח.

א. לתיתת שעורין

איתא **בפסחים** (מ.) ת"ר אין לותתין שעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות, רבי יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן, אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי, אמר ר"ח אמר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחין ע"פ חבית והן נתבקעו מאיליהן, ושמואל אמר נתבקעו ממש כו', אמר רבה בעל נפש לא ילתות, מאי איריא בעל נפש אפי' כו"ע נמי כו', הי"ק בעינן אפי' חיטין דשרייר לא ילתות, א"ל ר"נ מאן דציית ליה לאבא אכיל להמא דעיפושא. **ופרש"י** נתבקעו - מחמת הניפוח, שמתחת המים אסורות, דודא ממותרות לחומץ. שורן בחומץ - אם רואה שנתפחת. וחומץ צומתן - מכוחו, ואינו מניחין להחמץ כו'. נתבקעו ממש - כלומר דאין אסורות אלא נתבקעו ממש, ואותן לא מבוקעות ממש היו, והתירן כו'. הכי קאמר אפי' חיטי - שהן קשין משעורין, ואין ממהרין להחמץ, בעל נפש לא ילתות, אבל דלאו בעל נפש, דלא מחמיר על נפשיה כולי האי. דשריין - קשים. לאבא - רבה, הכי קרי ליה לשורן רבנות. מאן דציאת ליה לאבא יאכל לחם עיפושא - כלומר לא תהא סולתן נקיה, ע"כ.

וכת' **הרי"ף** (פסחים יב.) בר"ף דכיון דלא אפסקא בהא היכלתא בהדיא לא כמר עוקבא ולא כשמואל, עבדינן לחומרא כמר עוקבא דהוי"ל דשפיח דאחי, והי"מ לענין מיכליהו להנחו שערי בעיניהו, אבל אי משתכחי בהדי בשולכי ולא נתבקעו כיון דאסור חמץ במשהו דרבנן הוא, לא אסרינן לההוא בישולא דאשתכחן ביה תרי או תלתא שערי אפי"כ נתבקעו כשמואל משום דהוי"ל דשפיח דרבנן ואזלינן לקולא, ע"כ. וכן הביא **הרא"ש** (פסחים פ"ב ס"י כה) והוסיף דנרא' דכ"ש אם נמצאת בעיסה או במצה לאחר אפייתה שמתורתא אם לא נתבקעו, ואפי"כ אם נתבקעו נ"ל דשרי דנתבקע **לאו חמץ גמור הוא אלא קרוב להחמץ**, ע"כ. **והרמב"ם** (ח"מ פ"ה ה"י) פסק כמר עוקבא שאם רפו כדי שאם יניחין ע"פ הביב שאופין עליו החלות יתבקעו הרי אלו אסורין.

ועיי' **בבבא** (שם ס"א תיקטא) שכת' רבא **בה"ג כהר"ף** ויש מי שרוצה להחמיר משום דיש לו מותרין, וכן פסק **בסמ"ג** דיש להחמיר כיון דאין אנו בקיאינן מה נקרא אבא להחמץ ומפני המנהג אני אסור מספק והמיקל משום שמחת יו"ט לא הפסיד.

והשו"ע (ס"י תסו ס"ג ט) הביא **כהר"ף**. ועיי"ש **בלבוש**, **בגרי"ז** (אות לה) ו**בערוה"ש** (אות כו) שפסקו דאף בנתבקעו אינו חמץ גמור. **והרמ"א** (שם) כת' דאין המנהג **כהר"ף**, אלא אסורים הכל במשהו אפי"כ לא נתבקעו. ופירש **בביאור הגר"א** שמנהג זה הוא כמר עוקבא ואין אנו בקיאינן שיעור הראוי לביקוע כו'. ולי"נ טעם המנהג כמ"ש **השו"ע** (המובא להלן) שדגן שנטבע בנהר או שנפלו עליו מים, אע"פ שלא נתבקע, אסור דכיון דמינח אתי לידו חימוץ. **והרי"ף** (שם) דאף ככה"ג בעינן נתבקעו וכעובדא דארבא כו', ע"כ. **והמ"ב** (ס"ק ט) כת' דאף **הרמ"א** עכ"פ בעינן רבנן דאם לא נתרכך אפי"כ נמצא בחמץ אין לאסור. ועיי"ש (ס"ק מה) בענין חטה שנמצאה בעיסה או במצה אפויה, שהיקל בהנאה בפסח בהפ"מ בלא נתבקע. **ובשעה"צ** (אות עט) הביא בשם **הדמשק אליעזר** שמצדד להקל בלא נתבקע לכוי"ע, ע"כ.

ב. לתיתת מה הוא

ועיי' **בפסחים** (זו.) שפירש **רש"י** (ד"ה לתיתת) דלתיתת היינו **לשורן במים מעט**, ולכותש במכתשת להסיר מורסן, כדי שתהא שולתן נקיה. וכ"כ **המאירי** (סנהדרין ה.). וכן נקט **הפסקי הרי"ד** (פסחים מ.). **והיראים** (שם) פירש **שמזלפין מים** ע"ג חיטין או שעורין וכותשם במכתש. וכ"כ **הריטב"א** (פסחים מ. ד"ה ת"ר) שלתיתת הוא **שמזלפין עליהם מים**. וז"ל **הרמב"ם** (שם ה"ו - י) **אין בוללין את השעורין במים בפסח מפני שהן רפין ומחמיצין במהרה**. ועיי' עוד להלן אות ד' מש"כ בשם **רש"י** בסנהדרין **והרמב"ם**.

ג. לתיתת חיטין ושאר מיני דגן

מבואר מהני"ל דשעורין אין לותיתין ואם עשה כן תלי אם נתבקעו לשמואל, או כל שאילו מניחין ע"פ חבית והן נתבקעו מאיליהן **למר עוקבא**, ולענין לתיתת חיטין שנינו **בסנהדרין** (ה.) נהנוח בריה דרבי אמי אקלע לתחת דרש להו מותר לתלות חיטין בפסח.

ועיי' בפסחים (מ.) דאמר רבא מצוה לתלות שניא ושמתת את המצות אי לא דבעי לתיתת שיעור למאי כו'. אלא דעיי"ש דאיתא דההוא ארבא דטבעא בחישתא שרי רבא לזבוני לנכרי. איתבייה רבה בר ליואי לרבא בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרו לנכרי כו' משום דהדר מזבנה לישראל. הדר אמר רבא ליזבניהו קבא קבא לישראל כי היכי דניכל מקמי פסחא. **ופרש"י** חישתא - שם הנהר, טבעא קודם הפסח, והיו בה חיטין כו' קבא קבא - קב לזה וקב לזה, ולא הרבה לאיש א'.

וכת' **הרא"ש** (פסחים פ"ב ס"ו כז) שהקשה **ריבנו אפרים** ע"ז דאמאי אסרינהו להנחו חיטי והרי לא נתבקעו, ותירץ דלתיתת דעסיק בהו בחיטי לא אתו לידו חימוץ עד שנתבקעו, אבל הנך חיטי דשיעי כיון דמינח ניחאו אתו לידו חימוץ. וכן נקט **הטור** (ס"י תסז). **והרי"ן** (יב.) ד"ה ואי וס"ה (הדר) כת' **הש"ת** חילק דבחיטי לא בעינן ביקוע כיון דאית בהו ציריא כלומר סדק שבחיטין כמאן דנתבקעו דמי. ודחה דבריו דאף בחיטין נאי' שיעור הנ"ל ובהא דארבא קצת חיטים מבוקעות היו בהם וחיי' דדילמא זבין להו לישראל. אבל **היראים** (ח"י ס"ג שא) כת' דלא מצרכינן נתבקעו אלא בליתיה שזילופה מועטת, אבל במקום שרייה אפי"כ לא נתבקעו אסורות והיו חמץ גמור. והביאו **ההגה"מ** (שם דפ' קושטא ה"ז). ועיי' **ברי"ף** (שם יב.) בר"ף (פ"ה ה"ו - ט) שנקטו שאין חילוק בין חיטין לשעורים. וכת' **הב"י** (ס"י תסז) דהכי נקטינן.

וכת' **האגור** (ס"י תש) ששאלא אביו על חטים שהיו שטוחים בעלייה תחת הגג ועברו המים דרך הגג וזלפו על הדגן בקצת מקומות עד שהיה בהם כ"כ מים שהיה **טופח על מנת להטפיה**, והשיב כי **היראים** (שם) ו**ריב"א** החמירו ואמרו גבי חטים אם יש שם ריבוי מים אפי"כ לא נתבקעו אסורין דבחסים א"צ ביקוע, מ"מ נסמך על ההיתר שכת' **ראב"ה** (ס"י ת"ב) והביאו **המרדכי** (ס"י תקסט ב הגה) לאכול מקצתן קודם הפסח או למכור לגוים מעט מעט והשאר לשתרי מבכ ס"ס שמה לא ירדו עליהם מים ואת"ל ירדו עליהם שמה לא נתבקעו, אבל החטים החתוננים שהם אצל קרקע העלייה קרוב לודאי **שהמים ירדו שם עד עובי אצבע או חצי אצבע** ואותם תזרוק, והשאר מותר להשהות דלענין בר יראה יתבטלו הספיקות ברובן, ולגבי אכילה דהוי במשהו לא מקילין, ע"כ.

וה"ו (יב.) ד"ה ואי וס"ה (הדר) דגן זה שנטבע בנהר או שנפלו עליו מים, אע"פ שלא נתבקע, אסור דכיון דמינח ניחאי אתי לידו חימוץ, ע"כ. **והרמ"א** הביא דברי **האגור** להלכה. ופירש **המ"ב** (ס"ק י) דמש"כ **בשו"ע** שנפלו עליו מים היינו אפי"כ מעט. ועיי"ש (ס"ק ח) דמש"כ דמינח ניחאי ר"ל אף דלענין לתיתת יש פוסקים דס"ל דאינו אסור אפי"כ נתבקעו ועכ"פ בעינן לכוי"ע שיהיו קרובות להתבקע, שאני התם דבעת לתיתת עסיק בה ואינו מניח כ"כ להחמץ משא"כ הכא דמינח ניחאי, ע"כ. וכת' **בה"ל** (שם ד"ה דגן) דמדסתם **השו"ע** משמע דס"ל דכל מיני דגן דינם שוה וכ"כ **הט"ז**. ועיי"ש שהביא **מה"ט** שכת' דמדדעתיק המחבר שיטת **ריבנו אפרים** דלכן א"צ ביקוע, משום דמינח ניחאי (ולדידה א"צ חלק בין דלפיה מועטת לתוכה) ש"מ דאף זליפה מועטת אסור והעתיקו **הגר"ז** וכן מצאתי **ב"ח והוש"ש** העתיקו, אמנם **ב"ח** משמע דדעתו דרק למתו"ב ש ליהרר בזליפה מועטת שלא לקנות לאכלם בפסח, וכן **ב"ח הפר"ע**. ומשמע בבית מאיר דבדיעבד במקום הפס"מ יש לסמוך ע"ז, ע"כ.

פניני הלכה

המקיים שילוח הקן האם צריך לתפוס האם בידיו ולשולחה

נאמר **בתורה** (דברים כ"ב ו-ז) "כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רובצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים".

ובגמ' (חולין קמא.) במה משלחה, רב הונא אמר ברגליה, ר"י אמר באפיה. ר"ה אמר ברגליה דכתיב משלחי רגל השור והחמור, רב יהודה אמר באפיה דהא כנפיה ניהו. ההוא דגויגוהו לגפה ושלחה ואח"כ תפשה, נגדיה ר"י, א"ל זיל רבי לה גדיפה ושלחה.

ופרש"י (שם) במה משלחה ברגל - יאחזנה ברגלה וישלחנה. בגפה - אוחז בכנפה ומשלחה. משלחי רגל - אלמא שילוח ברגל הוא. כך שמעת. ונראה בעיני שאין שילוח זה דומה לשילוח רגל השור שהוא הולך ברגלים והכא אחיזה ברגלים, וכמדומה לי דהכי קאמר רב הונא אמר ברגל שאם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שילוח כיון שהלכה ב' פסיעות או ג' ומותר לחזור לתופסה, ורב יהודה אמר בגפה שתוכל לעוף כדרכה. וראייה לדברי מדמייתי עובדא דההוא דתלשינה לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למשלחה דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שילוח עוף ברגל.

[ר"ל דלפי קמא דהוא דין בתפיסה, מאי נפיק"מ במה דתלשינה לגפה ושלחה, והלא כיון דאחזה בתחילה בכנפיה יצא ידי חובתו, וע"כ דבעינן דתוכל לעוף כדרכה בשעת שילוח].

ומבואר דללשנא קמא ברש"י נ"ב רב הונא ורב יהודה אם בעת השילוח יכול לאחזה ברגלה ולשלחה, דבעי שיאחו בכנפה וישלחה. ואילו ללשנא בתרא נ"ח אם אחר השילוח סגי במה שיכולה ללכת ברגלה או דבעי דתוכל לעוף כדרכה.

והרי"ף סתם דבריו ולא פי' וז"ל במה משלחה רב הונא אמר ברגליה ר"י אמר בכנפיה, וקיי"ל כר"י. אולם **הרא"ש** (שם ס"ק ה) פי' כלשנא בתרא דרש"י וז"ל ובמה משלחה אמר רב הונא ברגל כדי שתוכל לילך ברגל, ויכול לחתוך כנפיה שלא תוכל לפרוח וישלחנה ותלך ברגליה שתיים שלש פסיעות ואח"כ יקחנה. רב יהודה אמר באפיה, צריך לשלחה בענין שתוכל לפרוח באפיה שלא ימירוט כנפיה.

ואילו **הרמב"ם** (פ"ג מהל' שחיטה ה"ה) כתב וז"ל - וכיצד משלח האם אוחז בכנפיה ומפריחה. עכ"ל. והיינו דפסק כרב יהודה וכלשנא קמא דרש"י.

[וליישב קושיית הרש"י מהא דמייתי הגמי' עובדא דההוא דתלשינהו לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למשלחיה, פי' **להח"מ** (שם) דהוא משום דקצץ כנפיה ולא אחזה בכנפיה כדי לשלחה משה"ה אינו שילוח]. וכבר עמד במח' זו בשו"ת **חת"ס** (או"ח ס"י ק) דנמצא דלהרמב"ם אינו די אם מפריחה בהקשה על הקן שתפרה מאליה, אלא צריך לתופסה ולשולחה, ואם לא עשה כן לא יצא ידי חובת המצוה ע"ש.

ובשו"ע (ס"י רצ"ב ס"ה) סתם כהרא"ש וז"ל צריך לשלוח האם עד שתצא מתחת ידו ואח"כ יקח הבנים, ואם רוצה לחתוך כנפיה קודם שישלחנה כדי שלא תוכל לפרוח ויקחנה אינו רשאי, אלא ישלחנה מיד עם כנפיה כדי שתוכל לפרוח, ולאחר שתצא מידו יקחנה אם ירצה, ואם חתכן ישנה עד שיגדלו כנפיה וישלחנה. ובאמת צ"ע טובא בדעת הב"י דלא הזכיר מאומה בחיבורו מהני ב' לישני דרש"י וממח' הרמב"ם והרא"ש, לא בחיבורו על הטור ולא בשו"ע, אלא סתם דבריו כדברי הרא"ש. וכבר תמה בזה בשו"ת **כפי אהרן** (ח"ב י"ד ס"י י).

והנה למעשה כשצא לשלח האם מעל הבנים, בפשטות י"ל דמן הראוי דיתאמץ האדם לאחוז האם בכנפיה וישלחה ע"מ שיצא ידי חובת כל הדעות. אולם בשו"ת **בני ציון** (החדשות - ס"י י"ד) כתב שפעם אחת שאל לגאון ר' **אברהם בינג זצ"ל** איך יקיים מצות שילוח הקן, דהיה בדעתו שגיביה האם מעל הבנים ויפריח אותה, והשיב לו שאסור לעשות כן דמיד כשלוקח אותה עובר בלאו דלא תקח האם על הבנים, אלא צריך לגרש אותה מעל הקן עד שתפרח.

ד. דלתית היטין ושעורין הנחתין מיר

ומבואר מהגמ' הנייל דלתית מותרת בחיטין ואפי' מצוה יש בה, ובשעורין אסורה עכ"פ לכתחלה, ועיי' להלן בשם **טור**, **שו"ע ומ"א**. וכ"כ היראים (שם) דחטי דשירין קיייל כדאמר רבא דמצוה ללתות. אלא דלדעתו דוקא בזילוף מועט. ולפי הרבינו אפרים דוקא לתינתה דעסיק בהו דלא אתו לדי חמוץ שרי. ועיי' בסמוך בשם הרי"ף והריטב"א ודעימיהו.

ועיי' ברש"י בסנהדרין (ה) שפירש דמותר ללתות דהיינו לשרות מעט במים ולכותשן במכתשת, ולא חיי' לחמוץ הואיל וכותשן מיד. וכן פירש היזרמ"ה (שהם דתנחום). אבל רש"י בפסחים המובא לעיל לא כתי' דבעינן כתישה מיד. וז"ל הרמב"ם (שם היזר - ז) אין בוללין את השעורין במים בפסח מפני שהן רפיין ומחמיצין במהרה. החטין מותר לבלול אותן במים כדי להסיר סובן וטוחנין אותן מיד כדרך שטוחנין הסולת. והמ"ב (סי' תנג ס"א) הביא דפירושו של הרמב"ם ופירושו רש"י ופירושו של הרמב"ם ועיי' משי"כ לעיל את ב. וכת' הגר"ז (את כה) תוך שיעור כדי הילוך מיל חשיב מיד.

ה. האם בקיאינן מהו דלתית

וכתי' הרי"ף (פסחים יב. ברייף) והרא"ש (שם פ"ב ססי' כה) דהאידינא שדרו ממתבתא שאין אנו בקיאיין בלתינה הלכך לא שריא לן למלתתה. והרמב"ם (חוי"מ פ"ה הי"ז) כתי' שכבר נהגו כל ישראל בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובערי המערב שלא יבללו החטים במים גזירה שמה וישוה ויחמיצו. וכ"כ המאירי (סנהדרין ה) והוסף דפורץ גדר ישכנו נחש. והריטב"א (פסחים מ. ס"ה הדר) גם נקט כהגאונים וכת' דאפי' לרבא אינה חובה אלא מצוה ועכשיו שיש חשש בעריה אסור. וכן הוא בחי' הרי"ן (שם ד"ה הילכך).

וז"ל הטור (ס"ה) דלתית אע"ג דבגמי שרי לה בחיטין, הגאונים אסורה וכן שדרו ממתבתא שאין אנו בקיאיין בלתינה הלכך אין לנו ללתות כלל לא בחטין וכ"כ בשעורים. וכת' המ"א (סי' ט) משמע מהטור [שכת' דכ"ש שעורין] דשעורים מדינא דגמי אסור ואפשר דשיפון מין שעורים לענין זה, ע"כ. והשו"ע (שם ס"ה) שינה לשון הטור וכת' דהאידינא אסור ללתות בין חטים בין שעורים. וכת' המ"ב (סי' כו - כז) דכוונת השו"ע דאף בזמן השי"ס לא אסור רק ללתות השעורים מפני שהן רכים [וה"ה שבותל שועל ושיפון], אבל חטים שהן בטבען קשים אינם ממהרין להחמיץ ומותר ללותתן, האידינא אסורה מפני שאין אנו בקיאיין שלא יבואו לידי חמוץ בשעת הלתינה ועוד שמה יבואו לשלול דלתית קודם חסינה ויבוא לידי חמוץ.

ו. בשעת הרחק ליקח קמה לתות לאפני מצות

וכתי' השו"ע (סי' תנג ס"ד) בשעת הדחק מותר ליקח קמה מן השוק. ובאר ה"ט"ז (סי' א) הטעם דלא מחזקי' איסורא, והוסף דנר' דאפי' במקום שנוהגים ללתות החטים אימר לא לתת בדרך שנתחמץ אף שאין אנו בקיאיין. וכת' הפמ"ג (מ"ז סי' א) דמשמע מה"ט"ז הטעם להקל דהוה סי"ס, שמה לא לתת, ואתייל לתתי שמה בדרך שלא נתחמץ. ובחק יעקב (סי' א) משמע דאף כשידוע דלתתי מעט, במקום הדחק לא גזרו, ע"כ. ובצ"צ (ס"ה) מבואר דבכה"ג שרי משום שמזלפים המים עליהם סמוך ממש לטחינה. והמ"א (סי' ח) כתי' דטעמו של השו"ע הוא כי לא מחזקי' איסורא שמה נגע בו מים. ועיי"ש בשם הגאון מוהר"ר יצחק ז"ל דבמדינתנו שרגילין לרחוק החטים ושוהין אותם במים אסור דהוי ממש כגן שנטע בו, וכ"כ בצ"צ (סי' לב), ע"כ.

והמ"ב (סי' קכז) הביא הרחוק דהשו"ע דסמכין אהני פוסקים דסי"ל דעיקר שמירה הוא מלישה ואילך, וקודם ללישה לא בעינן שישמור להדיא אלא אפי' בסתמא נמי לא מחזקינן איסורא, ואפי' במקום שלותתין החטים דמסתמא אין שורין עד שתחמיץ אלא מצפיין עליהן מים ומדיחין אותן וטוחנין מיד, ואע"ג דפסק השו"ע דהאידינא אסור ללתות, שאני הכא דהוא שעת הדחק וגם שמה לא לתתו אלו החטין. וכת' האחרונים דעכשיו שהמנהג לכבש את החטים ולהשהות אותם במים אסור בכל גוונא, ע"כ.

ז. הטיבות מועטת / לתינת המצויה בזמנא

ונהנה מבואר לעיל אותיות ג' – ד', דבלתינה דלא עסיק בה קיייל כהרבינו אפרים דבזליפה מועטת יש משום חימוץ בכל מיני הדגן, אלא שבדיעבד במקום הפס"מ יש לסמוך על היראים דמתיר בזליפה מועטת אף לפסח. ונהגו לא ללתות כלל אף כשטוחן החיטין מיד. אלא ד"ל דרטיבות מועטת מאוד עדיפא מזליפה מועטת. דיעוי' לעיל בהאגור דמשמע דדוקא היכן דטופח על מנת להטיח חי"י. וכן יעוי' בטור (סי' תנג) שכת' שאין לחוש לחטין מאכילת עכבר דחששא רחוקה היא זו לומר שתחמיץ חטה קשה במעט רוק שבפי העכבר דאפי' לתינתה שרי בגמי' אלא שהחמירו הגאונים לאוסרה. ופירש בחי' הגהות (שם אות א) בשם המהר"ח דאע"ג דאין ללמוד היתר לכאן מלתינתה דשאני כיון דעסיק ביה אבל הכא מינה ניחא כנייל, מ"מ אפשר ההואיל ואין כאן אלא מעט רוק שבפי העכבר אע"ג דמינה ניחא נ"ל להטור דלא גרע מלתינתה דעסיק ביה, ע"כ. ועיי' בשו"ע (סי' תנג ס"ה) ובמ"ב (סי' טז) שנקטו כהטור. ומבואר שרטיבות קתא לא מחמיצא כלל.

ועיי' במאמ"ר (סי' תס"ג סי' א) שכת' דלא דמבואר בסי' תס"ו שטל מחמיץ, היינו כירד על החיטין שבתוך כלי ונשתהו בתוכו, אבל לא בירוד על שבולים שאינו אלא לשעה וזליפה מועטת, וכל כה"ג אמרינן שפיר אגב מדלייהו [היינו דרך נפילתן - פסחים (מ)]. לא מחמיץ, ומהטעם זה נר' דאם נפלו מעט מועט טיפי על השבלים ונקצרו למחרתם דאין לחוש להם כל עיקר. וכן פסק המ"ב (סי' א) ושמה י"ל דכן הדין בני"ד דהוי כעין דרך נפילה שהרי החיטין נרטבין מעט תוך כדי עלייתם המהירה דרך החלון.

יוצא דלהיראים בזליפה מועטת אין חשש בעיקר הדין, ואף להרבינו אפרים דסי"ל דכל דימנא ניחא אסור, בני"ד דאין שרייה במים ואין טופח ע"מ להטפיה והמים לא מגיעין אפי' לעובי של חצי אצבע י"ל דשרי, ואע"פ שהחיטין מתרככים קצת, מבואר לעיל דהוי פלוגתא בין השו"ע והרמ"א ואף לרמ"א שחממיר משום מנהג במקום הפס"מ מילק אף בפסח גופא אפי' יש ביקוה. ואף הרמ"א לא החמיר אלא כשיש ריכוך ממש. וכבר פסק הבה"ל להקל בזליפה מועטת במקום הפס"מ לאכול בפסח עצמו. וכת' בשבה"ל (ח"ד סי' מ) דבלתינה של זמנא אע"פ שיי"ל שהרטיבות אינה חודרת בקליפת הסובין לחטה עצמה, מ"מ אין להקל במנהג הגאונים דהרי אסור משום גזרה שיבואו לעשות באופן האסור, ע"כ.

ה. שהיית קמה לתות בפסח / להנאות ממנו לאחר הפסח

ואע"פ שלענין שימוש בפסח ודאי יש לאסור בזה כמ"ש השבט הלוי אי"כ אין קמה אחר למצות כנייל אות, ו' מ"מ לאחר הפסח נרא' דשרי אף לכתח' (ק"ו אם מוכר חמצו לעכו"ם). דיעוי' בחק יעקב (סי' תנג סי' א) שכת' שאע"פ שבוה"ז אסור ללתות חטין דמשום שאין אנו בקיאים אסור הגאונים, מ"מ שהייה בלבד מותר. והפמ"ג (סי' תנג א"א סי' ט וסי' תס"ג מ"ז סי' א) כתי' דלתינתה שלנו (שהיו עושים בריבוי מים) אסור לשהות בביתו, ואי שהה משמע מהמ"א דאסור בהנאה. ועיי"ש בענין נאמנות של עכו"ם שאמר שלתת את הקמה. ובלתינה שלנו גם הפמ"ג מודה להקל.

והת"ס (א"ח"ח סי' קה) פסק שסולת לאחר לתינתה היא ספק חמץ ואסור בהנאה לאחר הפסח. אולם עיי' בחק יעקב (סי' תמט) שנקט שכל ספק חמץ שערב עליו הפסח מותר אף באכילה. וכת' בבית שלמה (ס"ה) שכן דעת רוב האחרונים. והביאו השד"ח (מע' חוי"מ סי' כח אות ט). וכן בבית יצחק (ח"ד ח"ב ק"יא סי' ט) דחה דברי החת"ס. והמ"ב (סי' תמט סי' ה וסי' תמ"ט סי' ט וסי' תנג שעה"א אות מו) נקט שאף שפסק אם הדבר אינו חמץ מותר אלא שהייה מתי' בענין היתר אכילה במקום ספק אם עבר עליו הפסח.

ועיי' במ"ב (סי' תנג סי' כז) שפסק דאם עבר ולתת אסור ליהנות מהן בימי הפסח, ומ"מ להשהות קמה החטים הלתותים מותר בפסח אם שרן במים מעט וטוחנין מיד אחר הלתינתה, אבל שעורים אפשר דאפי' באופן זה אסור להשהות לכתח' דאפשר כיון דרכיכה נתחמצו ע"י הלתינתה. ועיי"ש (סי' כז) שכת' דעכשיו שהמנהג להשהות אותם במים כו' יש הרבה פוסקים דסי"ל דאפי' לשהות אותם בבית אסור משום ב"י, ואף אם עבר ושהה יש אוסרין, ובא"ר בשם זקנו מתיר למכרם לעכו"ם לאחר פסח דע"פ אינו אלא ספק חמץ. ומבואר דזמנא שהלתינתה מעיקר הדין אינה מחמיצא כלל ודאי שאין איסור להנאות ממנה לאחר הפסח. והנה במעשה רב (אות קפ"א) מובא דאימור הפסח אין ליקח מן השוק מה שאופין מקמח של ישראל, יי"ש ושכר של ישראל, כי המכירה גרושה, ע"כ לא יקנה רק שיהא משל אינו ישראל או הקמח של ישראל אם אינו לתינתה". ומבואר שהחמיר אף בקמח לתות. אלא דלפי המבואר לעיל י"ל שחשש כי בזמנא הלתינתה היתה עם הרבה מים. ועיי' באורחות רבנו (ח"ב פסח ע"ב כ"ד אות יט) בשם הגריי"ק זצ"ל שהקמח אף שלתתו אותו (ונשאר בלחותם ככ"ד שעות עד שמתנפחים ולא מתבקעים) יש לו רק דין של קמה מהשוק שאין עליו דין חמץ, ובשעת הדחק שאין קמה אחר כלל מותר לאפות בו מצות, ואם נמכר לעכו"ם מותר לכתחלה, וכן נהג החזו"א (כי יש מוח' כשלא נתבקעו אם היו חמץ וכן היה כאן מכירה). וכן פסק הגריש"א זצ"ל (גלאט תשנ"ט ע"ב 87). וכן הובא בשם בד"ץ הע"ח (מדריך הכשרות גלאט שנת תשע"ג ע"ב 73) דבלתינה בימינו אין חשש חימוץ. ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ז שהארכנו בסי"ד בחומרת המעשה רב שלא לסמוך על מכירת חמץ. ועיי"ש דלהלכה קיייל דהמכירת מהניא אף לכתח'.

מ פ ס ק נ א ד ר י נ א

קמח עשוי מחיטים שעוברת לתינתה עם מעט מים כמו שמצוי בזמנינו מעיקר הדין מותר להשהותו בפסח אלא שלכתחלה יש למכרו בער"פ לעכו"ם, ובדיעבד אף אם לא מכרו אין לאסרו לאחר הפסח. ואף לנוהגים כהגר"א שהחמיר על עצמו בקמח לתות לאחר הפסח נראה שבזמננו שהלתינתה מועטת קיל טפי.

ולכאן דבריו תמוהים מדברי הרמב"ם דכתב להדיא כיצד משלח האם אוהו בכנפיה ומפריחה. ועיי' צ"ל דסי"ל דדברי הרמב"ם קאי היכא דעבר ולקח האם על הבנים דמפריח עליו לשלחה, כיצד משלחה אוהו בכנפיה ומפריחה, אבל לכתחילה אסור לו ליטלה. וכפשוטו דברי הרשב"א (ח"א סי' י"ח ובמיוחדות סי' קפ"ט) דאין מברכים על מצוות שילוח הקן כי היא מצווה הבאה מתוך עבירה לקחת האם כדי לשלחה (ועיי' מ"ש בבאור דברי הרשב"א בברכ"י סי' רצ"ב סי' א). ואכן יעוי' שם שכת' לבאר דעת הרשב"א דאולי י"ל דמצוות שילוח הקן יש לקיימה בשני אופנים, או שיגרשנה מבלי שלקח אותה בתחילה, וזו עיקר המצוה שצותה התורה, או אם עבר ולקחה יקיים העשה דשלוח מיד לתקן הלאו. ע"כ. אלא דקשה לבאר כן ברמב"ם, דא"כ ה"ל לרמב"ם לבאר הדבר. וליישב קושיית הגאון ר' אברהם בינג זצ"ל דמדי שלוקח עובר בלאו דלא תקח גוי, י"ל בפשוטו דלא קאי בלאו אלא היכא דלוקח האם ע"מ לנוטלה, אבל היכא דנוטלה ע"מ לשולחה אינו עובר בלאו.

וכן מצינו בדברי החרדים (פ"ט"ז אות מ"ב) דכתי' – מ"ע לשלוח אם צפור מן הקן, שנא' שלח תשלח את האם, וכשיקחנה יכון שלא לזכות בה, אלא לוקחה כדי לקיים מצוות שילוח ואז לא יעבור על לאו דלא תקח האם, הכי מפי' סוף מסי' חולין, כן הורה הרב כמהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל. והביאו הרב"כ (סי' רצ"ב סי' ז). ונמצא דבפשוטו דברי הרמב"ם נראה דאם לא אחז את האם בכנפיה אלא שילחה ע"י הכשה במקל וכיוצא ב' לא צ"א ידי חובתו, וכמ"ש בשו"ת חת"ס (הנייל - א"ח"ח סי' ק). וכן כתב בערוך השולחן (סי' רצ"ב סי' ט) על דברי הרמב"ם בזה"ל - דלשון שלח תשלח הוא ביזו דווקא שאיננה ויפריחה, אבל אם נתן עליה קול ופרחה מחמת הקול לא עשה המצוה כלל. אלא דבשו"ע הביא רק דעת הרא"ש, ולא הזכיר כלל דברי הרמב"ם לא בבי"ו ולא בשו"ע. ועיי' בחזו"א (ח"ד סי' קע"ה) דסתם וכתב דאין נפקותא בשילוח אם לוקחה ביז ע"מ לשולחה לא עשה המצוה, ולא נחית לדברי הרמב"ם והרא"ש. וצ"ת. [ואפשר דסי"ל דהרמב"ם לא קאי אלא בבא לתקן הלאו, אבל לא היכא דבא לשלחה מתחילה, וכנ"ל].

העולה לינא - א. אם יכול לתפוס האם בכנפיה ולשולחה, מן הראוי שיעשה כן ע"מ לקיים המצוה אליבא דכו"ע. ויכוין בשעה שתופסה שלא לזכות בה, אלא שתופסה על מנת לשולחה. ב. אם אינו יכול לתפוס האם בכנפיה, יכול לשלחה ע"י שיגרשה עד שתברח. ג. כיון שלפעמים האם בורחת עוד קודם שמגני' על הקן ע"מ לגרשה [מחמת התקרבות לקן], ע"כ מיד כשמתחיל להתקרב לקן יכווין שכל מעשיו ע"מ לשלח האם, וכך אף אם תברח מחמת התקרבותו לקן יקיים בזה מצוות שילוח הקן.

נ כתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולו שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

ריכוז המחשבה

כתב הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל (שפתי חיים, שם ע"ב כ"א), מחשבה איננה דבר הכול מאלו אלא צירף לה השקיע בה ולכוין אותה, אנו הביאם לדבר יותר על ניצולו מחשבה מאשר מחשבה. מה פירושו ניצולות? כל ניצול הוא יחידה בפני"ע, לעומת אש הלהבה שזה כח מרוכז. על כן, כח ההבערה של הניצול הוא קטן מאד, בדרך כלל אין הניצול המותז יכול להדליק, כך גם המחשבה שלנו, ניצול פה ניצול שם, מחשבות מתרוצצות, אמנם הניצול גם הוא משווא, כי כאשר אין ניצולות משתדר חושך מוחלט. הניצול מאיר לרעו קט, אך זה אור עראי, אבל כאשר מלקטים את כל הניצולות יחד יש נר, יש להבה, זה אור בר קיימא.

גם כח המחשבה שלנו פועל יותר כאשר אנו מרכזים את המחשבה, רק אז יש לנו את מלוא התועלת של המחשבה, אם אין ריכוז המחשבה אין המחשבה מתקדמת, א"א לפתח את החלק המחשבה ללא ריכוז. הכוונה כאן לפיתוח רעיון, וזה יעשה כאשר אני חושב על נושא א', בשעה שאני מונע ומסלק את שאר המחשבות, והדבר צריך להיעשות בעיקר בצורה החיובית, כאילו לקחת את המחשבה בידיים ולהובילה, ולתת עדיפות להמלכה של מחשבה זו, על פני המחשבות המבקשות להתערב.

נערך מתוך ספר "עבודת הפרשה" לשימעת השיעורים בטל. 073-371-8708

amikta@amikta.co.il

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעתא עמיקתא - להצלחת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503